شەڕی حاجی ئۆمەران سەرەتایەک بۆ جینۆسایدی کورد

عەلی مەحموود محەمەد

کاتێك بارزانییەکان لە هەمبەر بەشداری پارتی لە شەڕی حاجی ئۆمەران بە کۆمەڵ جینۆساید کران، کورد نەك ئەزموونی وەرنەگرت، بەڵکە دوای 3 ساڵ، هەمان هەڵەی کوشندانەتر لە لێدانی چاڵە نەوتییەکانی کەرکوك دوبارە کردەوە، ئیتر بۆ هێزەکانی ینك، پدك، حسك، بزوتنەوەی ئیسلامی لە سێ ساڵی داهاتوو بووە نەرێتی باو، تەنانەت کەوتنە پێشبڕکێی یەکتر لە کەوتنە پێش سوپای پاسداران، ئەم پێشبڕکێیەش گەیشتە ئەو ئەنجامەی ببینە خاوەند زۆرترین کەیسی جینۆساید لە جیهانداو قوربانی نمرە یەك لە دوای جەنگی جیهانی دووەمەوە.

ئەو حیزب و کەسایەتیانەش کە بڕیار بەدەستی ئەو تاکتیکە کوشندەیە بوون، نەك بۆ جارێکیش وەك ئەرکێکی ئەخلاقی دانیان بە هەڵەکانی خۆیاندا نەنا، بگرە بێ دەربەستانە لە نوسین و یاداشتەکانیانا یان باسیان نەکرد وەك ئەوەی هیچ ڕووینەدابێت، یاخود ئۆباڵەکانیان

خستە سەر بەرامبەرەکانیان, یاخود بێ منەت لە خەڵك و قوربانیان کارەکان خۆیان بەرز نرخاند .

دەبوایا خەڵك ئەم لایەن و کەسایەتیانەی سزای سیاسی بدابایا, ئەمانە گەلیان لە کارەساتێکەوە بۆ خراپتر بردووە بەردەوام, ئەزمونیان لە هەڵەو پێشێلکاریەکان وەرنەگرتووە, باجی هەڵەکانیان تا ئێستا نەداوە, تەنانەت دوای راپەڕین و تا ئێستاش هەر کارەکتەری سەرەکی سیاسەتکردن بوونە لە کوردستان, بێ ئەوەی دان بە راستییەکاندا بنێن, داوای لێبوردن بکەن, قەرەبوی قوربانیان بکەنەوە لە بەرامبەر هەڵەکانیان, تەنانەت لە یاداوەریەکانیشیان بەشداری ناکەن و تاوانبارانی جینۆسایدیش لە ریزەکانی خۆیان داڵدەدەن.

هێرشی هاوبەشی پارتی و ئێران بۆ حاجی ئۆمەران لەساڵی 1983 دا, بە یەکەم نموونەی ئەنجامدانی شەڕی هاوبەشی پارتە کوردییەکان لە گەڵ ئێران دژ بە سوپای عێراق دێتە ژماردن, لێرەوە ئەم تەرزو شێوە هاوکاریە سەربازی سیاسییە, دەبێت بە تەرزو مۆدێلێکی بەشێك لە لایەنە کوردییەکانی دیکەی باشوور، ئیلهامی لێ وەردەگرن. لە پشت پەرتووکە سورەکان و ئاڵاکانی کوردستانەوە دەست لە گەڵ پاسدار تێکەڵ کرا پرۆژەی شەری هاوبەشیان لە گەڵ ئێران دادەڕشت. لێرەوە بوونە ویلی ڕێگای پەیوەندییەکانیان لە گەڵ ئێران, وایان دەنواند بەخت یاریان بووەو رێوی بەرەو پیرییانەوە چووە, دڵیان بەوە خۆش بوو, ئێران کاریی هاوبەشیان لەگەڵ دەکات. بە پشت بەستن بە ئێران دەیانەویست ببنە هێزی یەکەم و چوار مشقی لەسەر باڵا دەستی لە کوردستان دابنیشن. ینك و پدك, خولیای بوون بە یەکەم هێز لە کوردستان, بەردەوام لەمێشکیان خولی دەخوارد, پاش ئەوەی چەکیان لە ئێران وەر گرت ئومێدیان باڵای دەکرد.

بە بێ ئەوەی بزانن مامەڵەکردن لەگەڵ دوژمندا خیانەت کارییە لە گەل و لای فاشییەکانیش گەل بەرەو چارەنووسێکی ڕەشە بات. بەم کارەشیان کەوتنە ناو تەڵەی ئێرانەوە, لە گەڵ ئەودا بەرەو چارەنووسی نادیار ملیان دەنا.

پێشتریش پارتی دیموکراتی کوردستان ((عێراق)) زۆر جەنگی هاوبەشی شان بە شانی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران دژ بە پێشمەرگەی کوردستانی خۆرهەڵات (بە تایبەت دیموکرات و کۆمەڵە) ئەنجام دابوو, لەگرتنەی زۆر دەڤەر و شار و شارۆچکە ڕۆڵی گێڕابوو, نمونەیەکی سەرکەوتووی لە کاری سەربازی- سیاسی هاوبەشی خستبووە سەر سفرەی کون بووی کۆماری ئیسلامی ئێران, ئەم پەیمانامەیە بۆیان پەیماننامەی فاوست بوو (لەو پەیماننامەیە فاوست روحی خۆی بەشەیتان فرۆشت). بەڵام فاوستەکەی ئیمە دوایی بوون بەدو و سێ و چوار و پێنج نەك تەنها ڕوحی خۆیان بە لکە ڕوحی هەموو گەلیان بەشەیتانە ڕەشنە دڕندەکەی ئەودیو سنوور فرۆشت, بەم کارەشیان بوونە دیلی پەیوەندییەکانیان لە گەڵ ئێران. تاکتیکی ماڵوێرانکەر سەدان هەزار کەسی کردە قربانی, بەم کارە ناشرینەشیان دۆزی کوردییان لە جەنگی کۆنە پەرستانەی عێراق ئێران خنکاندو شەلاڵی خوێنیان کردو ڕەوایەتی گیانی بزووتنەوەی رزگاریخوازیان تیایدا کوشت و ناشرینیان کرد.

ئەم جەنگە هاوبەشانە دەستپێکی خۆکوژی بە کۆمەڵی (خێڵێك دواتر گەلێك) ی لێکەوتەوە, هەرچەندە پارتی بۆ خۆی هاشا لەوە دەکات, لەو شەڕە (حاجی ئۆمەران) بەشدار بوو بێت و پێش بە سوپای پاسداران کەوتبێت و چاوساغی بۆیان کردبێت (بە شەفەیی چەند جارێك لەسەر زاری بەرپرسانییەوە ئەمە ڕاگەیەنراوە), بەڵام بۆ خۆی تاوانەکە بەو بەهانەیەو بەو ناوەوە ئەنجامدرا و لەژێر ئەو کارە خۆی شاردەوە, لێ ڕەتکردنەوەکانی پارتیش بەشێوەی فەرمی نییە, لە بەرامبەردا زۆر سەرچاوە ئاماژە دەدەن بەوەی ئەو کارە سەربازییە هاوبەشە بەرفراوانە ئەنجامدراوە, تالێ لەوەدایە هەمان پارتی سیاسی دوای 3 ساڵ لەو کارەساتەی هاشا لە ڕۆڵی خۆی دەکات تیایدا, دێت هەمان تاکتیك جارێکی تر هەڵدەبژێرێتەوە و پیادەی دەکاتەوە, جارێکی دیکە بە ئاشکرا بە شێوەی بەرفاواتر و بەربڵاوتر و ئاشکراتر دووبارەی دەکاتەوە, ئەزموون لە دڕندانەترین پەرچەکرداری تا ئەو دەمی ڕژێم وەرناگرێت بەرامبەر بە گەلەکەی، تەنانەت کەسە نزیکەکانی سەرۆکەکانی, بۆ جاری دووەم دێت زنجیرەیەك چالاکی سەربازی هاوبەش, لەگەڵ هێزەکانی ئێرانی دژ بە سوپای عێراق بە ئاشکرا و لە قوڵایی وڵاتدا لە زاخۆوە بۆ هەڵەبجە ئەنجام دەداتەوە. بەم کارەشیان بوونە پۆلیسی ئێران لە کوردستان, بەڵام

مەخفەرەکەیان لە ئێران بوو، لەو دیوەوە نەخشەیان بۆ دادەڕێژرا، لەم دیو کوردیان دەکردە سوتەمەنی نەخشەکانیان. بەم شێوەیە هەموویان بەشدارن لە مێژووییەکی هاوبەش، مێژوویەکی هەتیو تا ئێستا دانی پێدا نانێن.

بۆچی حاجی ئۆمەران

گرتنی شارۆچکەی حاجی ئۆمەران بۆ پارتی دیموکراتی کوردستان و کۆماری ئیسلامی ئێران گرنگی تایبەتی خۆی هەبوو، بۆ ئێرانییەکان لە پاڵ سەرکەوتنە سەربازییەکە بەسەر عێراقدا، هاوکات دەروازەیەکیش بوو بۆ ئەوەی کوردستان بکاتە بەشێك لە جەنگەکە و بەسەر نەیارەکانیدا سەرکەوێت لە کوردستان، ناوچەیەکی بەرزایی ستراتیژی دەیتوانی لەوێوە جوڵەی هێزەکانی دیموکرات و کۆمەڵە لە ناوچەکانی پیرنشار و شنۆو. کۆنترۆڵ بکات و بارەگاکانی پشت جەبهەیان پێ چۆڵ بکات و سنووری چالاکیەکانیان بەرتەسك بکاتەوە، بۆ ئێران سەرکەوتنەکە دوو بوو هەم بەسەر عێراق و هەم بەسەر کورددا بوو.

هەرچی بۆ پارتی دیموکراتی کوردستانە، بە بەشداریکردنی لە شەڕەکە لە لایەکەوە دڵسۆزی خۆی سەلماندەوە بۆ کۆماری ئیسلامی ئێران، لە ڕێگەی ئەو کارەوە شەرعییەتی مانەوەی لە ئێران و هاوکاریکردنی لە لایەن کۆماری ئیسلامییەوە وەرگرت , لە لایەکی دیکەوە:

1- دەڤەری حاجی ئۆمەران ناوچەیەکی ستراتیژی سەربازی گرنگ بوو، ناوچەی قەڵەمڕەوی ینك بوو، هاوسنوور بوو لەگەڵ ناوچەکانی قەڵەمڕەوی ئەو، بەسانایی دەیتوانی پاش جەنگ کۆنترۆڵی بکات و بیخاتە سەر ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی خۆی، هیلتەرمان ئاوا باسی ئەم لایەنە دەکات (پەیوەندی توندوتۆڵی نێوان ئێران و پارتی دیموکراتی کوردستان، بە جارێ عێراقییەکانی نیگەران کردبوو، لە پاش هەرەسهێنانی شۆڕشی بارزانی لە ساڵی1975دا، سەرکردایەتی پارتی دیموکراتی کوردستان (کە لە مەلا مستەفاوە چووبووە لای ئیدریس و مەسعودی کوڕی) بە ئاوارەیی لە ئێران دەژیا، دەستدرێژی عێراق، هیوای بە (پ د ك)پەیدا کردەوەو لە ساڵی1983دا پاڵپشتییەکی چالاکانەی شەڕی هێزەکانی ئێرانی دەکرد وەك ڕێنماو شارەزایی زانیاری تەواوی

بارزانیەکان، بە تایبەت لەسەر ناوچەی عەشیرەتی برادۆستی کە هاوسنوور بوون لە گەڵیان، یارمەتییەکی گەورە بوو بۆ ئێرانییەکان، کە توانیان لە کۆتایی تەمووزدا حاجی ئۆمەران و دەوروپشتی بگرن، کوردۆسمان واگنەر ڕاپۆرتی ئەوە دەدەن کەوا ئێرانییەکان لەو کاتەدا نزیکەی دە میل هاتوونەتە ناو خاکی عێراقەوەو"سەربازگەی حاجی ئۆمەرانی سەر بە فەیلەق یەك، بەرزاییە سەرەکییەکان و بنکەکانی تۆپخانە لە ناوچەکەدا، نزیکەی 43گوندی کوردنشین، بنکەیەکی سەرەکی حدکا و زۆربەی کەل و پەل و تفاقی جەنگیی حدکایان گرت" کارێکی ژەهراوی- یۆست هلتەرمان، وەرگێڕانی محەمەد حەمە ساڵەح تۆفیق- کۆمپانیای ئاوێنە، ل39))

(هێرشی حاجی ئۆمەران هەلێکی بۆ پدك ڕەخساند حساباتی خۆی لەگەڵ عەشیرەتی برادۆستیدا یەکلا بکاتەوە، کە ناحەزییەکی کۆنیان لە نێواندا بوو، بەهۆی پێگەی ئەم عەشیرەتەوە لە نێوان قەڵەمڕەوی بارزانی و سنوری ئێراندا. میلشیاکانی برادۆست بە پشتگیریی بەغدا ڕۆڵێکی بەرچاوی بەرگریکردنیان بینی لە ناوچەی عەشیرەتەکەیان. بە پێی سروشتی سیاسەتی کوردی، ئەوە بوو کە دوژمنایەتی پدك بۆ عەشیرەتی برادۆستی و دژایەتی مێژوویی نێوان پدك و ینك، هاوپەیمانییەکی تەکتیکی لێکەوتەوە یەکەم لە نێوان ینك و برادۆستییەکان و دواتر لە نێوان ینك و ڕژێمی بەغدا کارێکی ژەهراوی- یۆست هلتەرمان، وەرگێڕانی محەمەد حەمە ساڵەح تۆفیق-کۆمپانیای ئاوێنەل118.) .

(حاجی ئۆمەران ناکۆکی ینك و پدکی قوڵتر کردەوە، پەیوەندی بەهێز بوو لە گەڵ قاسملوو- کارێکی ژەهراوی- یۆست هلتەرمان، وەرگێڕانی محەمەد حەمە ساڵەح تۆفیق-کۆمپانیای ئاوێنەل42).

2- پارتی لەوکاتەدا ململانێ و شەڕی توندی لەگەڵ حدکا هەبوو، ئەوەش بە بەشێك لەو جەنگە هاتە ژماردن، هلتەرمان ئاوا باسی ئەم لایەنە لە جەنگەکە دەکات (یەکەمین تۆمارکردنی هێرش و پەلامارەکانی گاز بە شێوەیەکی ورد و تۆکمە، لە تەموز و ئابی ساڵی1983دا بوو، کاتێك هێزەکانی ئێران و عێراق کەوتنە شەڕێکی سەختەوە لە چیاکانی سەروی حاجی

ئۆمەرانەوە, کە شارۆچکەیەکی سەر سنووره لە کوردستانی عێراقدا, شەڕەکە, بێجگە لە هێرشی وەلفەجر دووی ئێرانی, بەشێوەیەکی سەرەکی مەبەستی دەرپەڕاندنی یاخیبووە کوردە ئێرانیەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان (حدکا)ی سەر بە عەبدالڕەحمان قاسملوو بوو, پاشان جێگیربوون لەو شوێنەدا کە یاخیبووان چۆڵیانکردو بۆ ناو عێراق پاشەکشەیان کردبوو, لەم هێرشەدا گرووپە ئۆپۆزسیۆنەکانی عێراق دایانە پاڵ هێزەکانی ئێران و بەرچاوترینیان (پ د ك)ی مەسعود بارزانی بوو, لە گەڵ هەندێ تاقمی تازە پەیدا بووی فەیلەقی بەدر و میلیشیای چەکداری سەر بە ئەنجومەنی باڵای شۆڕشی ئیسلامی لە عێراق, کە گروپێکی ئۆپۆزسیۆنی شیعە بوون, ساڵی1982 لەسەر دەستی ئێران درووست بوون و بنکە و بارەگاکانیان لە تاران بوو, لەملاشەوە نەك تەنها (حدکا)پاڵپشتی هێزەکانی ئێراقی دەکرد, بەڵکو ئەو کوردە ئێراقیانەی ناوچەکەش کە ناحەزی پارتی دیموکراتی کوردستان بوون و بە تایبەتی هێزێکی عەشیرەتی برادۆستی کەوا سەرۆکەکەی کەریم خانی برادۆستی موستەشار بوو, دواتر سەدام چەندین جار مەدالیای ئازایەتی پێ بەخشی کارێکی ژەهراوی- یۆست هلتەرمان، وەرگێڕانی محەمەد حەمە ساڵەح تۆفیق-کۆمپانیای ئاوێنە(ل38-39).

کەواتە هەردوولای پەلاماردەر پێویستیان بەو جەنگە هاوبەشە هەبوو, هەردوو لاشیان پێویستیان بە سەرکەوتن هەبوو لەو کات وساتەدا, پارتی بەهۆی سەرکەوتنەکانی ینك بەسەر بەرەی جود, ئێرانیش بۆ بەرینکردنەوەی بەرەی جەنگ و تەعویزی زیانەکانی باشوور, ئەمە پێویستییە بووە دەستپێکی مۆدێلێکی کاری هاوبەش لە نێوان هەندێك لایەنی کوردی و ئێران, ئێران وەك سودمەندی یەکەم لەم تاقیکردنەوەیە دەرچوو و براوەی کایەکە بوو.

ئەو پرسیارانەی دەبوایا وەڵامیان هەبوایا !

کۆمەڵێك زانیاری دەبێت لە بەردەستدا بێت, ڕاڤەکردنی هەمە لایەنەی هێرشەکە, پێویست بوو وەڵامی هەموو ئەم پرسیارنە بە سانایی لە ئەرشیفدا جنگ بکەوتنایە, سەبارەت بە پرۆتۆکۆڵی واژۆکراوی نێوان پارتی و ئێران بۆ ئەنجامدانی پەلامارەکە و ئازادکردنی ئەو بەڵگە و

دۆکۆمێنتانەی قەراردادی نێوان هەردوو لابوو بۆ ئەنجامدای ئەو پەلامارە سەربازییە، ئایا ئەندازیار و خاوەند بیرۆکەی کارەکە کێ بوو؟ ئەدی ئیمزا کەرەکەی؟، بەرپرسی سیاسی و دیبلۆماسیکەی؟ کەسی یەکەمی سەربازی؟، هێزەکان کێ بوون؟، لەسەرچی رێك کەوتن؟ ، لە رووی سەربازی و کارگێری و سیاسییەوە، وە چۆنییەتی ئەنجامدانی ئەوکارە سەربازییە؟، نەخشە و پلانەکانی، فەرماندە و لەشکرەکەی لەرووی کەسەکان و ژمارەیان، رووداوەکانی ناو بەرەکانی جەنگ، دەستکەوت و زیانەکان، قوربانی و بریندار و شەهیدەکان، کاریگەری لەسەر ناوچەی جەنگەکە؟، فەرماندەی گشتی و ناوچەیی پەلامارەکە، زیانی هاووڵاتیان گیانی و مادی ، رۆڵی پارتی و فەرماندەکانی لە پەلامارەکە چی بوو؟، پاشکۆی هێزەکانی کۆماری ئیسلامی ئێران بوون یان تەنها کاری هەواڵگرییان دەکرد دوور بەدوور؟، پاراستنی سەروت و سامانی خەڵك، خاڵی دەستپێکی پەلامارەکە لە کوێوە دەستی پێکرد؟، هەڵوێستیان لە پارستنی پێشمەرگەکانی رۆژهەڵات چی بوو؟، سەبارەت بە هەموو ئەم پرسیارانە نە بە بەڵگە نامە، نە یاداشتنامە و وتاری بەرپرسانی بەشدار بووی ئەو کات هیچ زانیارییەك لە بەردەستدا نییە. بۆیە لێکۆڵینەوە لە سەر ئەم پەلامارە بەهۆی ئازاد نەکردنی زانیارییەکانەوە زۆر سەختە و کەماسی دێنێت.

شێوازی گرتنی خەڵکەکە لە لایەن بەعسەوە

لەم برگەیەدا وێرای ئەوەی بەعس لە دۆکۆمێنت و نامەکانیدا ئاماژەی داوە بە گرتنی ئەو هاووڵاتیانە، لێ ئێمە پشت بە دوو سەرچاوە دەبەستین:

یەکەمیان/ پشکنینی چالاکڤانێکی قوربانییە.

دووەمیان/ مورافەعەی داواکاریی گشتییە کە ئامادەکراوە بۆ دادگای تاوانباری دۆسیەی 8000 بارزانی، هەردوو رووداوەکانی ئەنجامدانی تاوانەکە و میکانیزمی جێبەجێکردنی بە هەندێك جیاوازیی کەمەوە، نزیکن لەیەکتر.

کاك ڕێکار مزووری بەم شێوەیە پرۆسەی ئەنجامدانی تاوانەکەمان بۆ دەگێڕێتەوە : (لە 29-7-1983 شێخ عوسمانی کوڕی شێخ ئەحمەدی بارزانی لە گەڵ کوڕەکەی شێخ عیماد لە هەولێرەوە بەڕێکران بۆ بەغدا بە بیانووی کۆبونەوە لە بەرواری 0-7-1983, هەندێك لە شێخەکانی بارزان و بارزانییەکانی دەوروبەریان لە بەغدا کۆکرانەوەو دەست بەسەر کران.

(بە هێزێکی گەورەی پاسەوانی کۆماری و تانك و تۆپ و فرۆکەی هەلیکۆپتەر هەردوو کۆمەڵگای قادسیە و قودس لە ناحیەی قوشتەپە کۆنترۆڵکران سەربازەکان و ئەفسەرەکانی بەعس ڕژانە ناو ماڵەکان بە بڵندگۆ بانگەوازی خەڵکەکەیان دەکرد و پێیان ڕادەگەیاندن کە دەبێ هەموو ئامادە بن بۆ ئەوەی کۆبونەوەیەکی بەرفراوان لە کەرکوك هەیە، دوای دەیان گەڕێننەوە. لە دوای ئامادە نەبوونی خەڵکەکە دەستکرا بە پشکنینی ماڵەکان بە گشتی، بگرە سەروی منداڵی تەمەن 10ساڵی، تاوەك پیرەمێردی 90 ساڵیان گرت و ڕەوانەی ناو پاسی پەردەکراوی سەربازی کران و گوێزرانەوە بۆ شوێنێکی نادیار لەم قۆناغە ڕێژەیەکی زۆر دەستگیر کران.

(لە ڕێکەوتی 10-8-1983بە هەمان شێوەی پێشوتر کۆمەڵگاکانی بەحرکە, حەریر و دیانا کۆنترۆڵ کران دەستکرا بە پشکنینی ماڵەکان، ئەو نێرینەی بەر دەستیان کەوت ڕاپێچی ناو پاسەکان کران و گوێزرانەوە بۆ شوێنێکی نادیار.

(لە ڕێکەوتی 11-8-1983 هەردو کۆمەڵگەی قودس و قادسیە دووبارە کۆنترۆڵکرانەوە و بەهێزی ئەمن و ئیستخبارات ماڵ بە ماڵ دەگەڕان و ئەو مێرد منداڵانەی دایکیان جاریی پێشووتر لە ناو کەنتۆر و سەلاجە و شوێنە نادیارەکان دا شاردبویانەوە دەستگیران و بێسەروشوینکران) (ل202. شێواز و میکانیزمی جینۆساید و دیمۆسایدی بارزانییەکان - ڕێکار مزوری).

هەرچی لە مورافەعەی داواکاریی گشتییە, دەقی ڕووداوەکە بەم شێوەیەی خوارەوە دەگێڕێتەوە :

(لە 30_7_1983 پیاوانی ڕژێمی پێشوو شێخ عوسمان و شێخ ئەحمەد و کوڕانی عیماد و ڕەزوانیان دوای تەبلیغکردنیان بە ئامادەبوون لە کۆشکی کۆماری دەستگیرکرد.

(له 1983_7_31 ش کۆمەڵگەکانی- قودس و قادسیە- لە ناحیەی قوشتەپە تەوقدران، ئەو کۆمەڵگایەش دەکەوێتە سەر رێگای هەولێر و کەرکووك کە کۆمەڵگەی زۆرەملێ بوون و تایبەت بوو بەو بارزانیانەی دەستگیرکراون و بە زۆر لە لادێکانیانەوە لە ساڵی 1975ەوە رەوانەی ئەوێ کرابن دوای ئەوەی ماوەیەك لە پارێزگاکانی باشوور بوون و بەزۆر رەوانەی ئەو کۆمەڵکایانە کران و هەزاران کوردی بارزانیش لە رەگەزی نێر لە تەمەنی 5 تا 10 ساڵی و تا زیاتر لە 70 ساڵی دەستگیرکران، ئەو ئۆپەراسیۆنەش لەلایەن هێزێکی گەورەوە جێبەجێ کرا ئەو هێزەش لە ئاسایش و حەرەسی جمهوری پێکهاتبوو بەوپەڕی نهێنیەوە جێبەجێکرا. دەستگیرکراوانیش پێیان گوترابوو کە دەچنە کۆبوونەوەیەك و دەگەڕێنەوە، بەڵام دواتر بەرەو کەرکووك گوێزرانەوە.

(له 10-08-1983 جارێکی دیکە هەزاران کورد لە رەگەزی نێر لە عەشیرەتی بارزانی دەستگیرکران. هەمان هێزی ناوبراو ئەو کارەی جێبەجێکرد ئەو جارە لە کۆمەڵگاکانی بەحرکە و دیانا و مێرگەسوور هیچ کەسێکیش لەوان بە گەورەو بچووك هەڵاوێرد نەکران نەمنداڵ نەپیر و، نە نەخۆش، نە فەرمانبەری دەوڵەت.

(وردەکاریی یاسایی بەپێی پێداچوونەوەی ئیفادەی شکایەتکاران و شایەدحاڵەکان دوای رووپێوی ناوچەکەش ئاشکرابوو لە 1983_7_30 و 1983_7_31 و 1983_8_15 هەزاران کوردی بارزانی لەلایەن هێزەکانی ئاسایش و حەرەسی جمهووری دەستگیرکران و بەرەو چارەنووسێکی نادیار بردران و خانەوادەکانیان لەبارودۆخێکی سەختدا دەژیان و پەیوەندییان بە کەسوکاریانەوە پچڕا.

(ئەو شاڵاوانە لە بەرەبەیانی رۆژی 1983_7_31 دەستیان پێکرد کاتێ هێزە سەربازی و ئەمنییەکان کۆمەڵگەی قوشتەپەیان پەلاماردا لە نزیك شاری هەولێر.

لە شەوی 10_1983_8_9 دا کۆمەڵگای هەریر لە هەولێر پەلامار دراو هەموو کوڕو پیاوان تیایدا دەستگیرکران.

(لەرۆژی 1983_9_26 دا ناحیەی سەلاحەددین بەشێکی دیکەی قوربانیان دەستگیرکران).

فەرمانی سەرکردایەتیش بە ئاشکرا داوای دەستگیکردنی پیاوانی دەکرد بەتایبەتی ئەوانەی تەمەنیان لە 15 ساڵ بەدواوەیە بەڵام تاوانباران منداڵانیشیان دەستگیرکردو ژنانیان بەبێ بەرپرس و بەخێوکەر جێهێشت و هەژارییان زیاتر بوو لە نێو برسێتی و ئەوان باوك و كورِو برایان لەدەستدا دەستگیرکراوان لەپاسی گەورەی ئامادەکراو بۆ ئەو مەسەلەیە کۆکرانەوەو بۆ بەغدا دواتر بۆ باشوور گوازرانەوە). (پرۆسەی دادگاییکردنی تاوانبارانی ئەنفال. داواكاری گشتی: تاکە تاوانی ئەنفالکراوانی بارزان کورد بوون و بارزانی بوونیان بوو 04- مارس – 2009 خەبات) .

هۆکاری گرتنیان

بەهانەی ڕژێم بۆ نێر قرِکردنی بارزانییەکان, تۆڵە کردنەوە بوو لە پارتی و سەرۆکەکەی لە ئاکامی ئەو هێرشە هاوبەشەیان بوو لە گەڵ ئێرانییەکان بۆ سەر ناوچەی حاجی ئۆمەران و گردمەند کردیان. با بزانین لە روانگە جیاجیاکانەوە چی وتراوە سەبارەت بە هۆکاری ئەو پەرچە کردارەی بەعس.

سامانسا پاوەر دەڵێت: کوردەکان هەمیشە فورسەتخواز بوون, کاتێکیش جەنگی ئێراق- ئێران دەستیپێکرد, هەردوو حیزبە سەرەکییەکەی کورد بونە هاوپەیمانی ئێران. لە ساڵی 1982 دا یەکێك لەم لایەنە سەرەکیانە (لایەنگری بارزانی) یارمەتی هێزەکانی ئێرانیان دا بۆ گرتنی شارێکی سنووریی, بە ناوی حاجی هۆمەران. هێزەکانی ئێراق بە شینەیی تۆڵەیان کردەوە نزیکەی 8000 پیاوی کوردی سەر بە خێڵی بارزانیان دەستگیرکرد, لە ناویاندا 315 منداڵ هەبوون, تەمەنیان لە نێوان هەشت و حەڤدە ساڵاندا بوو.

سەدام گوتی: خیانەتیان لە وڵاتەکەیان و لە یاسا کرد, ئێمەش سزایەکی تووندمان بۆ برِینەوە و چوونە بۆ دۆزەخ." بەشی 3 ئەمەریکا و ئانفال ئەنفال و ئامەریکا- سەمانسا پاوەر –و. بەختیار کەریم ".

تویژەر یۆست هلتەرمان دەڵێت: روداوەکانی حاجی ئۆمەران سێ دەرەنجامی گرنگی لێکەوتەوە, بۆ سزادانی (پدك) لە بەر ئاسانکاریی کردنی بۆ سەرکەوتنی ئێرانیەکان لە حاجی ئۆمەراندا, ڕژێمی بەعس تەواوی نێرینەی سەر بە عەشیرەتی بارزانی ڕاپیچکرد, کە زۆریان لە پاش هەرەسی ساڵی1975ی شۆڕشی ەوە بارزانیەوە ناچاری نیشتەجێی کۆمەڵگاکانی دەوروپشتی هەولێر کرابوون, لە30 تەموزدا لە نێوان 5000 تا 8000 پیاوی بارزانی, کە ژمارەی ڕاستەقینەیان بە تەواوی نازانرێت- گیران و ڕاپێچکران و هەرگیز جارێکی دیکە نەبینرانەوە, دوو مانگ دوای سەدام حوسێن لە وتاردانێکدا بێ سێ و دوو وتی: ئەوانەی خیانەتیان بە نیشتمان و پەیمان کرد و ئێمە بە سزای سەختمان گەیاندن و ڕەوانەی دۆزەخمان کرد". ئەم تۆڵە سەندنەوەیە, بۆ ئاگادارکردنەوەیەکی هاوشێوەی میتۆد و ئەنجامی شاڵاوی ئەنفالی ساڵی1988ی تێدا بوو, کوشتاریی بارزانیەکان بۆ ڕژێم ڕۆڵی ڕاهێنان و خۆ ئامادەکردنی بینی بۆ کوردیش خۆی تامکردن و چەشنێکی بچووك بوو بۆ ئەوەی کە دواتر ڕوویدا (کارێکی کیمیاوی -ل41-42) .

هەردوو ڕێکخراوی چاودێری مافی مرۆڤ و چاودێری ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاستیش باس لەم شەڕە هاوبەشەی پارتی و ئێران دەکەن, بەم شێوەیەی خوارەو ئاماژەبەهۆکاری قرکردنەکە دەدەن و دەنووسن: KDP ئەو دەمە یەکێك لە کوڕانی بارزانی, کە مەسعود بوو , سەرکردایەتی دەکرد و هاوپەیمانێتی خۆی لەگەڵ تاراندا زیندوو کردبووەوە و لە ساڵی 1983 دا دەستەکانی KDP یارمەتی هێزەکانی ئێرانیان دا لە گرتنی شارۆچکەی حاجی ئۆمەرانی سەر سنوور.

تۆڵەی ئەمەش خێراو کتوپڕی بوو! لە عەمەلیاتێکی لە ناکاودا بۆ سەر ئەو کۆمەڵگایەی بارزانییە ڕاگوێزراوەکانیان تێدا نیشتەجێ کرابوو, هێزەکانی عێراق لە نێوان پێنج بۆ شەش هەزار نێرینەیان ڕفاند، کە تەمەنیان لە دوانزە ساڵ، وە بان بوو. ئەوانە جارێکی تر هەرگیز نەبینرانەوە بە زۆری وا پێدەچێت کەوا پاش ئەوەی چەندین مانگ بە دەستبەسەری ماونەتەوە, هەموو کوژراون (جینۆساید لە عێراقدا و پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد, وەرگێڕانی سیامەند موفتی زادە, چاپخانەی خاك - ل53).

سەدام حوسێن لە وتارێکدا لە ساڵی 1983 سەبارەت بە هەمان ڕوداو وتی : ئەوانە خیانەتیان لە وڵات و خیانەتیشیان لە پەیمان کرد. بۆیە ئێمەش بە سزای توند و سەختمان گەیاندن و بۆ دۆزەخمان ناردن - ((جینۆساید لە عێراقدا و پەلاماری ئەنفال بۆ سەر کورد, وەرگێڕانی سیامەند موفتی زادە, چاپخانەی خاك - ل107-108) .

لە بەرامبەر ئەم بۆچوونە کە توێژەرانی بێلایەنی بیانی لە ئاکامی خوێندنەوەی وردی ڕووداوەکان دوور لە بەرژەوەندی سیاسی و هەستداری, بە پشت بەستن بە شیکاری ورد و خوێندنەوەی بەڵگەنامەکان دەریان بڕیوە, لە بەرامبەردا دوو هەڵوێستی دژ بەم ئاراستەیەش دەخەینە بەر دەستتان:

(سەدام لەسەر تەلەفزیۆن وتی: ئەمانە خیانەتیان لە وڵات و لەپەیمان کرد و بۆیە ئێمەش بە سزای توند و سەختمان گەیاندن و ڕەوانەی دۆزەخمان کردن- ل204). (گرتنی بەشێك لە ناوچە ستراتیژییەکانی حاجی ئۆمەران و دەوروبەری و شکستی لەشکری عێراق لە ناوچەکەدا بەرامبەر بە لەشکری ئێران. ئەمەش بۆ دروستکردنی دووبەرەکی لە ناو بارزانییەکاندا و دڵدانەوەی هەڤاڵان و هەوادارانی بەعسییەکان و زیندوکردنەوەی دەروون و ورەی روخاوی سەربازانی جەنگی قادسیە). (میدل ئیست وۆچ لە پەرتووکی جینۆساید لەعێراقدا و پەلاماری ئەنفال بۆسەر کورددا دەڵێت: هۆکاریی گرتنی بارزانییەکان گرتنی شارۆچکەی حاجی عومران بوو - شێواز میکانیزمی جینۆساید و دیمۆسایدی بارزانییەکان - ڕێکار مزوری -ل 204کۆنگرەی بەجیهانناساندی جینۆسایدی گەلی کورد- 2008- چاپخانەی دەزگای ئاراس).

هەرچی داواکاریی گشتی دۆسیەی جینۆسایدی بارزانییەکانە لە مرافعەکەی خۆیدا لەدادگا لەم بارەیەوە دەڵێت: بە بیانووی ئەوەی ئەوان یارمەتی ئێرانیانیان دەدا. لەوانە یەکێك پرسیار بکات ئەگەر ژمارەی ئەوانەی لەسوپای ئێرانەوە زەلیل بوون دەبێ لە کورد چەند زەلیل بووبن؟ کەواتە ژمارەی هێزی هێرشبەری ئێرانی چەندە؟ ئایا دەکرێ ئافرەت بینە وا بەستەی سوپای دەوڵەت؟ - پرۆسەی دادگاییکردنی تاوانبارانی ئەنفال- خەبات-4-3-2009).

با بزانیین بەڕێز نەوشیروان مستەفا، کە یەکێك بوو لە کەسایەتییە گرنگەکانی ئەو سەردەمەی بزاڤی ڕزگاریخوازی کورد بە ئێستاشەوە، لە پەرتووکی پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن لە دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق (1979-1983) چی دەربارەی ئەم کارەساتە و هۆکارەکانی نوسیووە:

گیرانی بارزانییەکان ئەوکاتەی ناوچەی حاجی هۆمەران بوو بوو بە مەیدانی گەرمی جەنگی عێراق – ئێران بنەماڵەی بارزانی و سەرانی پدك بە ئاشکرا هاوکاریان لەگەڵ هێزەکانی ئێران ئەکرد دژی جەیشی عێراقی. کۆکردنەوەی دەنگ و باسی عێراق و هێزەکانی و، چاوساغی و ڕێبەری هێزەکانی ئێران و، هێنان و بردنی دێدەوانی تۆپخانەی ئێران ئەمە بەشێکی کەمی ئەو هاوکارییە ئاشکرایە بو. لە هێرشەکانیش دا ئەوان وەکو هێزی یارمەتیدەر و خەریککەر و لێدانی پشتەوە بەشدار ئەبوون (پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، لە دیوی ناوەوەی ڕوداوەکانی کوردستانی عێراق 1979- 1983 ل321 , نەوشیروان مستەفا).

بەڕێزی بەردەوام دەبێت لەسەر بۆچونەکەی و دەنووسێت: بەشدار بونی بنەماڵەی بارزانی و هێزەکانیان لە هێرشەکانی ناوچەی حاجی هۆمەران دا، لە لای صەدام جگە لەوەی بە خیانەتی نیشتمانی دا ئەنرا، بۆ خۆیشی بە خیانەت و دەسبڕین و فێڵ لێکردن ئەژمارد.

لێرەدا بەرێز کاك نەوشیروان تەئکید دەکاتەوە لەوەی پارتی بەشداری شەڕی حاجی ئۆمەرانی کردوو ئەو هاوکارییەی پارتی لەگەڵ ئێران خیانەت بووە، پاداشتی خیانەتکارانیش لای دەسەڵاتێکی فاشی دیارە چییە؟.

کاك نەوشیروان درێژەی پێدەداو دەنووسێت: بارزانی یەکان لە عێراق مابونەوە لە ئۆردوگای بەحرکەو قوشتەپەدا کۆکرانەوە. زۆری پیاوەکانیان بووبوون بە چەك هەڵگری جەیشی شەعبی و بە دڵسۆزی ئەرکەکانی خۆیان بەجێ ئەهێنا (پەنجەکان یەکتری ئەشکێنن، لە دیوی ناوەوەی ڕووداوەکانی کوردستانی عێراق 1979-1983 ل322 , نەوشیروان مستەفا).

لە ڕاستیدا لەوکاتە ژمارەیەکی زۆری هاووڵاتیانی کوردستان تێکەڵ بە هێزە چەکداری و حیزبییەکانی بەعس ببوون، نەك تەنها بارزانییەکان، وێڕای ئەوەی جەیشی شەعبی بوونەکەی

ئەو بارزانییە سقیل و سادەو ساکارە نەخوێندەوارانە ئەگەر راستیش بێت؟, کە لە ڕابردوودا قوربانی و بەرداشی هەموو جوڵانەوەیەکی چەکداری بوونە لە کوردستان, بە ئەندازەی پەیامەکانی هەندێك لە سەرانی ئەو کاتی ینك شەرمەزاری نەبووەو نییە, کە لە ساڵانی 83-1984, بۆ هەزاران قوتابی کوڕ و کچی مانگرتووی زانکۆی سەلاحەدین بەردەوام دەیان دا و دوبارەیان دەکردەوە, کە دەست بەرداری خوێندنەکەیان ببون, لە بەر ئەوەی ئامادەیی لەبەرکردنی بەرگی جەیشی شەعبیان نەبوو, کەچی پارتەکەی ئەوسای بەڕێز کاك نەوشیروان کە لەو کاتەدا بۆ خۆشی دووەم کەسایەتی ناو ینك بوو داوای لەبەرکردنی بەرگی جەیش شەعبییان لەو خوێندکارە مانگرتووانە دەکرد یاخود نەرمییان دەنواند لە بەرامبەری, لە ترسی ئەوەی نەوەك مفاوەزاتەکەیان لە گەڵ ڕژێمدا هەڵبوەشێتەوە کە چەند مانگێك بوو لە بیابانەکانی سەماوە لە سوتگەی جهەنمی ئەو گەرمایە بە کۆمەڵ بارزانییەکان گولە باران کران.

سزا دانی سەرجەم عەشیرەتێك لە بەرامبەر کردەوەی پارتێکی سیاسی, کە سەرکردایەتیەکەی بە دەست ئەو بنەماڵەیەوە بوو, ئەمە بۆ خۆی سزادانێکی فاشیستانەیە, بارزانییەکان ئەم خێڵە پارێزگارە داخراوەی کوردەواری, کە بە توندی بە سەرکردایەتی خێڵەوە گرێدراون, لەوێشەوە بە پارتییەوە, چونکە لە لوتکەدا سەرکردایەتی پارتی و خێڵی بەرزانی یەك دەگرنەوە .

لە کاتێکدا ئەو خەڵکەی کۆمەڵکوژی کران, بۆ خۆیان لەو چرکە ساتە و لەحزە مێژوییەدا سقیل بوون و هیچ پەیوەندییەکی سیاسی و ڕێکخستنیان بەو پارتەوە نەبووە, بگرە بەشێکیان بە پێچەوانەی بەرژەوەندییان کاریان دەکرد, بۆیە سەپۆرتکردنی ئەو کۆمەڵکوژییانە بەهەر بەهانەیەك بێت تاوانە.

لێرەوە بەعس بوو بە کیمیا وەشێن!!

حاجی ئۆمەران ئەگەر یەکەمین ئەزموونی شەڕی هاوبەشی کورد- ئێران بوو لە چوار چێوەی شەڕی ئێران – عێراقدا, بۆ ئێران بووە شەڕێکی کەم مەسرەفی کاریگەری براوە, شەڕی لەسەر

سنوورەکانەوە هێنایە ناو عێراقەوە, سنوورە لوغمکراوەکان و سەنگەرە مەحکەمەکانی بێ زیان گرتران و بڕان, لەو لاشەوە بۆ عێراق لە ئاکامی کاردانەوەی توند و بۆ ڕێگەگرتن لە دوو بارە کردنەوەی ئەم تاکتیکە و ترساندنی لایەنی کوردی, بووە یەکەم ئەزموونی وەشاندنی چەکی کیمیاوی. بە پێی وتەی توێژەر و لێکۆلەر یۆست هیلتەرمان (یەکەمین تۆمارکردنی هێرش و پەلامارەکانی گاز بە شێوەیەکی ورد و تۆکمە, لە تەموز و ئابی ساڵی1983دا بوو, کاتێك هێزەکانی ئێران و عێراق کەوتنە شەڕێکی سەختەوە لە چیاکانی سەروی حاجی ئۆمەرانەوە, کە شارۆچکەیەکی سەر سنوورە لە کوردستانی عێراقدا – کارێکی ... ,ل38).

لەو پەلامارە کیمیاوییە قوربانی هەبووە, وەلێ مخابن تا ئێستا لە ئامری زیانەکان ئاگادارییەکمان نییە, یۆس هیلتەرمان لەم بارەیەوە دەڵێت: (ئەو کوردە عێراقیانەی کە دکتۆر سوهرابی بینیبوونی زۆر پێدەچێت یەکەمین بەڵگەی تۆمارکراوی قوربانیانی گازی خەردەل بووبن لە کاتی جەنگدا ئێراق لەو دەمەدا پەنای بردە بەر گاز بۆ بەر پەرچدانەوەی هێرشێکی ئێرانی لە تەموز-ئابی 1983دا, کە یاخیبووانی هاوپەیمان لە پارتی دیموکراتی کوردستان (پ . د . ك) بوون بە پێشەنگی هێزەکانی ئێران بۆ سەر خاکی دوژمن, گازی خەردەل چەکێکی نوێی سامناك بوو, یەکەم جار بەکار هات لەو شەڕە). کەواتە ڕاستە کە حاجی ئۆمەران بوو بە وەچەرخان بۆ ئێراق لێرەوە چاوی کرایەوە و ترسی شکا و ئەزموونی پەیدا کرد و بوو بە کیمیا وەشێنێکی ناودار .

ئەی بەڵگەنامەکانی بەعس چۆنمان بۆ دەگێڕنەوە ؟

دیارە بەعس چیرۆکە تۆقێنەرەکان و دڵ ڕەقی هێزەکانی و ژووری گازی سوتێنەری خۆرەتاوی سەربازگەکانی باشوور و بە کۆمەڵ کوژیان ناگێڕێتەوە بۆمان, باسی ئەو حەکایەتانە ناکات لە زیکتە جیا جیاکانی نیشتەجێی بارزانییەکان ئەنجامیان داوە. ئەوەی ئەو دەیگێڕێتەوە تاوانبار کردنێکی بێ بنەمای ئەو خەڵکە بێ تاوانەیە, کە باجی کاری لایەنێك سیاسی دەدەن کە ئاوێزانی سیاسی دەوڵەتی دوژمن بووەو تەنها لە بەر هاو عەشیرەتی و یەك ڕەنگی جامانەی سەریان.

زمانی بەڵگەنامەکانی ئەوکاتی بەعس, باسی ئەوەمان بۆ دەکەن, کە ئەم هاووڵاتیانە هاوکاری پارتیان کردووە بۆ چاوساغیکردن بۆ ئێران و هێرشی سەر حاجی ئۆمەران, کە لە ئەنجامدا ناوچەیەك داگیر کراوە, ئەمەشیان بە خیانەتی گەورە لەنیشتمان نا پاکی بۆ وڵات ناوزەد کردووە, خیانەتیش لای سستەمە دیکتاتۆرەکان پێناسی خۆی هەیە و بەرزترین و دڵ ڕەقانەترین سزا دەیان گرێتەوە.

با پێکەوە چاوێك بە بەڵگەنامەکانی ئەو کاتی حیزبی بەعسدا بخشێنین و بزانین لەو ڕۆژگارەدا بەڵگەنامەکان بۆ پاساوی ئەم تاوانەیان چییان نووسیوەو وتووەو هۆکاری ئەنجامدانی ئەم تاوانەیان بەچی پاساو دەدەنەوە:

دەقی وەرگێڕدراوی ئەم بەڵگەنامەیە لەخوارەوە بەزمانی کوردی بخوێننەوە:

((بەناوی خوای بەخشندە و میهرەبان

بەروار 29-3-1989

بەڕێز م م ع کاروباری ڕامیاری هێژا

1- لە کۆتایی مانگی تەموزی ساڵی1983 هاتمە ئاگادار کردنەوە لە گەڵ کۆمەڵێك ئەفسەری ئاسایشی بەغدا لە گەڵ ئاسایشی گشتی و لە لایەن بەڕێز بەڕێوەبەری ئاسایشی بەغدای پێشوو (عەقید عەلی عەبدوڵا برع) بۆ ئەوەی کۆمەڵێك بارزانی خائین وەر بگرم کە لەحوکمی زاتی ئاسایشی گشتی هۆبەی سێ بە دەستمان گەیشت، هەروەها بەشێکی تر دەست بەسەر بوون لە گرتووخانەی ئەبو غرێب.

2- 2225 خائینمان وەرگرتن بە ئۆتۆمۆبیلی بارهەڵگر هاتنە گواستنەوە بۆ ناوچەی بوسیە کە لەوێ دەست بەسەر بوون.

3- بەڕێز بەڕێوەبەری ئاسایشی بەغدا فەرمانی دا بۆ درووستکردنی دەستەیەك لە ژێر فەرمانی ئەو بن, دوای ئەوە فەرمانی دا کە سزای گەل بەسەر ئەم خائینانەی سەرەوەڕا جێبەجێ بکرێت.

4- لەسەرەتای مانگی ئابی ساڵی1983 دەست کرا بە جێبەجێ کردنی سزای گەل لە بەرامبەر خائینەکان سەرەوە کە ژمارەیان 2225 کەس دەبوون. هەندێك لەوان لە پارێزگای موسەنا ناوچەی بوسیە بوون. بەتەنسیق لە گەڵ بەڕێوەبەری ئاسایشی پارێزگا ناو براو.

5- ڕێنمای دەرچوو لە لایەن بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی پێشوو بڕێز دکتۆر فازڵ بەڕاك وە بۆ رێکخستنەکانی کێشەی تایبەت بە تاوانبارانەوە و بە پێی ئەمە دەستکرا بە ڕێکختسنی 16 کێش بۆ 667 کەس, کە ئەم کێشانە بەرز کرانەوە بۆ سەرۆکایەتی دادگای شۆرش و سزای لەسێدارەدان بە سەریاندا هاتە سەپاندن و بەڵگەنامەکان مردن نەیانگراندنەوە.

6- ئەوانەی مانەوە 1558 تاوانبار بوون هیچ کێشەیان بۆڕێك نەخستبوو.

7- لیژنەیەك هاتە دامەزراندن لە ئەفسەران بۆ وەرگرتنی پارەی ئەو تاوانبارانەی سەرەوە کە لەگەڵیان دا بوو, ئەو پارەیە ڕەوانەی بەڕێوەبەرایەتی ئاسایشی گشتی هۆبا 3 کرا بە پێی چەکەکان.

وێنەیەك بۆ:

بەڕێز بەڕێوەبەری دەزگای هەواڵگری هێژا نووسراوی 4439 لە 23-8-1987بۆ کاری پێویست لە گەڵ ڕێزا.

بەڕێز بەڕێوەبەری هەواڵگری سەربازی هێژا بۆ کاری پێویست

بەڕێز ئاسایشی هێژا بۆکاری پێویست تکایە. (شێواز میکانیزمی جینۆساید و دیمۆسایدی بارزانییەکان – ڕێکار مزوری -ل207-208)) .

له بەڵگە نامەیەکی دیدا ئاو باسی مۆتیفی تاوانەکە دەکرێت: (ئەوەی بەردەستمان راپۆرتی بەرپرسی هەواڵگرییە کە بۆ سەرۆکی کۆمار لەسەر داوای ئەوەی دوایی لەمبارەیەوە بەرزکراوەتەوە کەتیایدا هاتووە:

برگەی 1 لە تەمموزی 1983، لە میانەی هێرشی دوژمنانی ئێران بۆ کەرتی حاجی ئۆمەران و سەلماندنی بەشداریی خیانەتکاران کە زۆربەیان بارزانین فەرمانێك لە بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی - فازڵ بەراك- بۆ بەڕێوەبەری ئاسایشی حوکمی زاتی ڕەوانەکراوەو ئەرکەکەش بەوپەڕی نهێنیەوە ئەنجامدرا تاوەکو لەبەرەبەیانی رۆژی ئایندە ئامادەبوو لە 1983_8_10 بەهێزێکی سەربازیی حەرەسی جمهووری کۆمەڵگاکانی- قودس و قادسیە- و قوشتەپە کە بۆ نیشتەجێبوونی خانەوادەی بارزانیان دانرابوو هەمووشیان دەستگیر دەکران تەنها لە رەگەزی نێر و تەنانەت ئەوانەی لە 18 ساڵیش کەمتربوون لەو کردارە بێبەش نەبوون. ئۆتۆمبێلی گەورەی ئامادەکراویش بەیاوەریی هێزی سەربازی ئەو دەستگیرکراوانەی گواستەوە.

بەهەمان شێوەش بارزانیانی هەریر لە ناوچەی شەقلاوە دەستگیرکران کە ژمارەیان 403 کەس دەبوو. زۆربەشیان بارزانی و شێروانی و مزووری بوون ئەوە جگە لە دیاناو رەواندزو مێرگەسوور لە پارێزگای هەولێر.

برگەی 2: بە ئاراستەی بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی هێزێك لە کارمەندانی ئاسایشی گشتی و ئەمنی بەغدا پێکهێنرا تا ئەوانەی لە کۆمەڵگاکان هێنراون و بەندکراوانی ئەبوغریب لە بارزانیان وەربگرێنەوە.

ئەو هێزە 2225 کەسی وەرگرتەوەو بەرەو ناوچەی بۆسەیەی گواستنەوە لە پارێزگای موسەننا و تیمێك حوکمی گەلی بەسەریاندا سەپاند.

برگەی 3: بەپێی فەرمانی بەڕێوەبەری ئاسایشی گشتی پێشووتر 16 کەیس بۆ 667 کەس لەبەندکراوان ئامادەکراو کەیسەکان بەرەو دادگای سەورە گوازرانەوەو حوکمی

لەسێدارەدانیان بۆدەرچوو بەڵگەنامەی وەفاتیشیان بۆ دەرنەهێنراو 1558 کەسیان کەیسی بۆرێك نەخرا.

بڕگەی 4 : ئەوپارەی لە لای بەندکراوان بوو کە بڕی 194684 دینارو 440 فلس بوو لێیان وەرگیرایەوەو لەژمێریاری بەڕێوەبەرایەتی دانرا.

بڕگەی 5: بەپێی بەردەوامیی تەئکیدی مسعود بارزانی بۆ ئەو پرسە، سەرۆکایەتیی کۆمار سکرتێری بە نووسراوی ژمارە 2651-ت لە 1978_8_24 راسپارد وەڵامی دیاریکراوو یەکگرتوویان بۆ هەر داوایەکی پەیوەندی پێوەکردنەوە هەبێ بەبێ ئەوەی کەسی دیکە جگە لەسەر کردایەتیی دەوڵەت هیچیان لەسەر بزانێ چونکە مەسەلە سەرەکیەکە لە پرسی ئەو خانەوادانە گەورەترە- ئەو وەڵامەش بەبنەمای وەڵامی هەرپرسێك دەربارەی چارەنووسی ئەو خانەوادانە دادەنرێ. هەروەها بەڕێوەبەری ئاسایش گشتی لە ڕاپۆرتی خۆیدا ئاماژە بەوە دەدات کە خانەوادەی بارزانی لە دژی حزب و سەورەو نیشتمانن و ئەوە دەیەها ساڵە ئەوانە دژی هەموو پرەنسیپەکانن چونکە تا ئێستا هەروەکو جاران لە دژی یەکبوونی نیشتمانە. تائێستاش خۆی بەگەورەترین عەشیرەت و نوێنەری گەلی کورد دادەنێت و خاوەن دەروونێکی پڕ لە رق و کینەیە. (پرۆسەی دادگاییکردنی تاوانبارانی ئەنفال-4-3-200-خەبات).

لە بەڵگە نامەیەکی دیدا هاتووە: ((بەڵگەنامەی بڕیاری حوکمی لەسیدارەدان و دەست بەسەرداگرتنی سەروەت و سامانی شمس اللخالد خدر بارزانی و پەنجا کەس لەهەڤاڵانی بە نووسراوێك لەسەرۆکایەتی دادگای شورش بەژمارە لە12\11\1983 دەرچووە بۆ سەرۆکایەتی دیوانی سەرۆکایەتی کۆمار، کەبریاری گرتنیان لەلایەن دادوەریی لێکۆلینەوە سەر بە بەرێوەبەرایەتی ئەمنی بەغدا/ش31 دراوە بەنوسراوی ژمارە8\83 لە11\8\1983 .

هۆکاری گرتنیان بەمادەی 175و159و162\2-49و50و53 لەق.ع لە داوایەك بە ژمارە 1610/ج/1983 لەسەر شمس اللەخالد خدر بارزانی و هەڤالانی شیکراوەتەوە کە لە لایەن سیخۆرێك پێیان دراوە، داواکە بە نووسراوی ژمارە1434/23 لە27\9\1983 بۆ دادگای باڵای شورش نێردراوەو لە 11/10/ 1983 حوکمی لەسیدارەدانیان بۆ دەرچووە.

ئەم راپۆرتە باس لە شەری حاجی عمران –گردەمەند و بەشداری پارتی لەم شەرە دەکات، لە ناوەرۆکی راپۆرتەکەدا دەلێت"مۆتەهەم" شمس اللەخالد خدر بارزانی کەسەر بەمسعود بارزانی و محمد خالید بارزانیە بەهاوکاری لەگەڵ ئەو کەسانەی ناویان لە خوارەوە هاتووەو ئامادەکاری و هاوکارییان لەگەڵ تێکدەران و هێزەکانی ئێراندا کردوەزانیاری عسکری و ستراتیژیان ناردوە،هەروەها رێنمایی کردنی بەرپرسانی عسکری ئیرانی لە ناوچەکەدا بۆ ئەنجامدانی کاری تێکدەرانەدژی هێزەکانی چەکداری عێراق پیش هجوم کردنی هێزەکانی ئێران لەکەرتی باکوور و گرتنی ناوچەی حاجی عمران تۆمەتبار کراون و بەهەکرێگرتەی ئیران ناوزەدی کردوون ، ئەوەی شایانی باسە دادگای شورش لە1983/11/ بە سەروکایەتی عەواد بەندەر بەستراوەو بەم ماددانە175و159و162و\2\49و50و53 لە ق.ع تۆمەتبار کراوەن و حوکمی لەسێدارەدانیان بەسەردا سەپاندوون و بەنووسراوی ژمار(3864) لە1983/11/ سەرۆکایەتی دیوانی سەرۆکایەتی کۆماریان لێ ئاگادار کردۆتەوە. ئەمەش ناوەکانیانە:

1.شمس اللەخالد خدر بارزانی 2.سلیمان مفردی خانو 3. احمد حمود مستەفا4.یوفی سیف الدین وستا 5. سعید محمد محمدامین 6.یوسف زبیر حاجی 7.حدو جلو فقی 8.حاتم جیجو حاتم 9. حسن حسین حسن 10. تەها محمد ابراهیم11.فریق میران مح12. نعمان حسین یاسین 13.یاسین حسین یاسین 14.حسکو رشید نبی 15.تەلعەت سعید عمر 16.رەمەزان عبداللەیاسین 17.وجدی مستەفا ناوخۆش 18.مستەفا حسین سالح 19.حسین محمد احمد 20.اسعد حسن عبداللە21.سلیمان ابابکر احمد 22 .جادر محمد حسین 23.عبدالرحمن محمد حسن 24.احمد سعید حسن 25.مستەفا باجو مستەفا 26.عزیز سالح سلیم 27.حکیم زادەمحمد 28.زکری جلو مالی 29.باجو حسین ملکو30غفور احمد محمود 31.محمد علی عباس 32.خدر مولود سالح 33.سعید اخدل شیخ عمر 34.عبدالعزیز حجی عبداللە 35.یێبری رەمەزان حسن 36.ویس یوسف رەمەزان 37.میرخان محمد مرزا38.نادر حبیب حسن 39.فقو خوجەنایر40.قرتاس سالح حسین 41.حسن حاجی ابراهیم قادر 42.جمیل عبداللە فارس 43.اسماعیل سلیمان الیاس 44.یونس حسن یونس 45.بحری محمد ملکو 46.زلفو احمد جوهر 47.شەهاب زادەمحمود 48.یۆفی درویش محمد 49.شەهاب احمد جوهر 50.بیرو حمد ابراهیم

51.جوهر حدو حاجی ((عهدالهت عومهر-چالاك لهبواری ئهنفال و بێ سهروشوێنهكان-227-2007)).

له بەلگەنامەیەکی دیکە سەبارەت بەهەمان پۆل هاتووە : ((بەڵگەنامەی بڕیاری حوکمی لە سیدارەدان و دەستبەسەرداگرتنی سەروەت و سامانی خورشید رشید سلمان بارزانی و هەڤاڵانی هەروەها ملا سعید حسن بارزانی و هەڤالانی بە نووسراوێك لە سەروکایەتی (دادگای شورش) بە ژمارە4066 لە 24\11\1983 دەرچووە بۆ سەرۆکایەتی دیوانی سەرۆکایەتی کۆمار، کە بڕیاری گرتنیان لە لایەن دادەوەری لێکۆلینەوە سەر بە بەڕێوەبەرایەتی ئەمنی بەغدا/ش31 دراوە بەنوسراوی ژمارە 15\83 لە 1\8\1983 .

هۆکاری گرتنیان بە مادەی 175و159و162\2-49و50و53 لە ق.ع لە دوو داوا کە داوای یەکەم بە ژمارە 1775/ج/1983 لە سەر خورشید رشید سلمان بارزانی و هەڤاڵانی و داوای دووەم بە ژمارە 1609/ج/1983 لە سەر ملا سعید حسن بارزانی و هەڤاڵانی شیکراوەتەوە کە لە لایەن سیخوڕێك پێیان دراوە ،داواکان بە دوو نووسراو یەکەمیان بە ژمارە 1563/23 لە 1983/10/19 دووەمیان بە نووسراوی ژمارە 1433/23 لە 27 /1983/9 بۆ دادگای باڵای شورش نێردراوەن بەلام هەموویان لە 22/11/ 1983 حوکمی لە سیدارەدانیان بۆ دەرچووە.

ئەم راپۆرتەش هەر باس لە شەری حاجی عمران –گردەمەند و بەشداری پارتی لەم شەرە دەکات، لە ناوەرۆکی راپۆرتەکەدا دەلێت: مۆتەهەم حسن محەمەد شیرۆ لەگەڵ کۆمەڵێك لە تێکدەران کە ناویان لە خوارەوە هاتووە سەر بە مسعود بارزانی زانیاری عسکری و ستراتیژیان ناردوە و ئامادەکاری و هاوکارییان لەگەڵ تێکدەران و هێزەکانی ئێراندا کردوە، هەروەها رێنمایی کردنی بەرپرسانی عسکری ئیرانی لە ناوچەکەدا و ئەنجامدانی کاری تێکدەرانە دژی هێزەکانی چەکداری عێراق پیش هجوم کردنی هێزەکانی ئێران لە کەرتی باکوور بۆ گرتنی ناوچەی حاجی همەران تۆمەتبار کراوەن و بە بەکرێگرتەی ئیران ناوزەدی کردوون، ئەوەی شایانی باسە دادگای شورش لە 1983/11/22 بە سەروکایەتی عەواد بەندەر بەستراوەو بەم ماددانە

175و159و162و\2\49و50و53 له ق.ع تۆمەتبار کراوەن و حوکمی له سیدارەدانیان بەسەردا سەپاندوون و به نووسراوی ژمار(4066) له(1983/11/24 سەرۆکایەتی دیوانی سەرۆکایەتی کۆماریان لێ ئاگادار کردۆتەوە. ئەمەش ناوەکانیانه:

1- خورشید رشید سلمان 2- احمد حدو محمد 3- یاور علی محمد 4.یوسف فرخو محمد 5. حسین عمر حسین 6.محمود فقی محمد حسین 7. حسین ملا حبیب عبدالرحمن 8.عیسی محمد حسن 9. جهور یونس ابراهیم 10.جزیری برایم محمد 11. محمد ابراهیم محمد 12.نعمان شریف شمیرن 13.عزیز فقی سعید 14.خلیل تاهیر عبدالله.15.نیاز عزیز عبدالله 16. حاجی عمر عبدالله17.عوسمان حسن عوسمان 18.عزیز ملا عبدالله فقی 19.ابراهیم عوسمان حاجی 20.علی قاسم علی 21.نزمی محمد محمدامین 22. محمد تاهیر حجی ابراهیم23.عمر احمد عمر 24.حسن خالد ملا 25.عیسی حسن شریف 26.حسین عبدالحمن حسین 27.تەها محمد یوسف 28. حسین محمد یوسف 29. ایوب محمد عیسی 30.مولود جوج مولود 31.محمد قرتاس سالح 32. شیخ عمر باپیر 33.خوشوی داود محمد 34.شاکر خالد سالح 35.عمر حدو محمد 36.تاهیر عبدالرحمن علی 37.حسین محمد حسین 38.عزیز ابراهیم شێخو 39.سلیمان سەبری عیسی 40.عمر تاهیر عمر 41.حسین فقی محمد حسین 42.نزهت شریف عمر 43.ممو سەبری عیسی 44.فریق ملمکو تاهیر 45.حدو محمد احمد 46.فرات ابراهیم باپیر 47.عبدالله ابوبکر فتح الله 48.حسن محمد شیرو 49.درویش عمر یاسین 50.تمر محمود قرتاس 51.عبدالواحد عمر سعید -عەدالەت عومەرچالاك له بواری ئەنفال و بێ سەروشوینەکان 22-7-2007)).

له بەڵگه نامەیەکی دیدا باسی ئیعدامی 23 هاووڵاتی هاتووه: (بەڵگەنامەی بریاری حوکمی له سیدارەدان و دەست بەسەردا گرتنی سەروەت و سامانی سابر مستەفا محمد عبدالسلام بارزانی و (22) کەس له هەڤاڵانی به نووسراوێك له سەروکایەتی (دادگای شورش) به ژماره 1446\ج\1983 له 30\8\1983دەرچووه بۆ سەرۆکایەتی دیوانی سەرۆکایەتی کۆمار، که بریاری گرتنیان له لایەن دادوەری لێکۆلینەوه سەر به بەرێوەبەرایەتی ئەمنی بەغدا دراوه، به

هۆكاری گرتنیان به مادەی 175و159و162\2-49و50و53 له ق.ع له داوایەك به ژمارە1\83 له 26\7\1983له شیكراوەتەوە كه له لایەن سیخۆڕێك پێیان دراوە.

ئەم راپۆرته باس له شەری حاجی عمران –گردەمەند و بەشداری پارتی لەو شەرەدا دەكات له ناوەروكی راپۆرتەكەدا دەلێت: موتەهەم سابر مستەفا محمد عبدالسلام بارزانی له گەڵ كۆمەلێك له تێكدەران كه سەر به مسعود و ادریس بارزانین، زانیاری ناوخۆی سەركردایەتییان داوەته تێكدەران بەتایبەتی لەسەر ئەو جێگایانەی ستراتیژی و حەساسن و ئامادەكاری و هاوكارییان له بەغدا و هەولێر لەگەڵ تێكدەران كردووه بۆ هێرشكردنه سەر هیزەكان له كەرتی باكوور له حاجی عمران له رێگای مسعود و ادریس.

هەروەها ئەوانی به هەڵگرتنی چەك بەرامبەر به هێزەكانی چەكداری عێراق به مەبەستی هاوكاری هیزەكانی ئیران بۆ گرتنی ناوچەی حاجی عمران تۆمەتبار كردووەو به بەكرێگرتەی ئیران ناوزەدی كردون. عەدالەت عومەر-چالاك له بواری ئەنفال و بێ سەروشوینەكان-له زمانی بەڵگەنامەكانەوە - بەشی سێیەم

ئایا پارتی چاوساغی كردبوو بۆئێران؟

له بەر ئەوەی هێرشی حاجی ئۆمەران راستەوخۆ له بەرەكانی جەنگ كارەساتی مرۆیی گەورەی لێنەكەوتەوە و تاكو پشكنینی بۆ بكرێت و بەشداربوان قسەیان پێبكرێت, یان هێرشەكه بۆ سەر شارێكی قەرەباڵغ پڕ دانیشتووان ئەنجام نەدرا وەك ئەوەی له هەڵەبجه كرا, بەڵكه كارەساتی ئەم بەرامبەر به خەڵكی سقیل و له دەرەوەی بازنەی شەڕەكه پیاده كرا, لایەنی بەشداریش ئابلوقەی زانیاری و بەڵگه نامەو شایەدیدانی بەرپرسانی ئەو كاتی خۆی خستۆته سەر و رێگا نادات, هیچ زانیارییەك سەبارەت به سكاندالەكانی ئەو كرده سەربازییه بڵاو ببێتەوە .

یۆست هیلتەرمان شایەدی لە سەر ئەوە دەدات, کە پارتی چ وەك جەنگاوەر و چ وەك هێزی ئیستیتلاع بەشداری ئەو شەڕەی کردووە, بەڕێزی دەڵێت: بەو چەشنە لە هاوینی ساڵی1982دا جەنگاوەرانی (پدك) و هێزی ئیستڵاعیان کەوتنە تەك هێزەکانی ئێران لە هێرشکردنیاندا بۆ سەر حاجی ئۆمەران. بە دوای ئەم شەڕەدا, کە تاڕادەیەك سەرکەوتنیان تێدا بەدەستهێنا, ئێرانییەکان چەند هەوڵێکی تریان دا بە هاوکاری (پدك), بۆ ئەوەی مەودایەکی قووڵتر بچنە ناو عێراقەوە. هەموکات ئەم هەوڵانە پێشکەوتنی بە دەست دەهێنا تا ئەو کاتەی لە ساڵی1986دا, هێزەکانی ئێران بە تەواوی گێڕدرانە دواوە – کارێکی ..ل118.

ئەی بەرامبەربەم پەلامارە هاوبەشەی ئێران- پارتی, ینك و حدکا چیان کرد؟

ئەگەر پەلامارەکە بە ناو وەك بەشێك لە جەنگی ئێران-عێراق و لە چوارچێوەی ئۆپەراسیۆنە درێژخایەن و سەرانسەرییەکانی ئەو جەنگەدا بووبێت, وەك پێشتر ئاماژەمان پێی دا, هەردوو لای پەلاماردەر ئامانجی دیکەیان لە لێدانی لایەنی کوردی هەبوو, ئێران لە حدکا و پارتی لە حدکا و ینك.

بۆیە هەر زوو لایەنەکانی بەرامبەر کاتێك ئامانجی پەلامارەکە زیانی پێ دوورینەوەو ترسی ئەوە دایانی گرت لە ناوچەی دیکەش درز بدۆزنەوەو هەمان سیناریۆ دوبارە بێتەوە, بۆیە ئەوانیش لە بەرامبەردا سیناریۆی پێچەوانەیان ئەنجامدا, بە ڕێك کەوتن لەگەڵ بەرامبەرەکەدا کە ئەویش بەعسە (لە 31 ئاب سیناریۆی پێچەوانە ڕویدایەوە ینك بووە هاوپەیمانی ئێران و پارتیش ئەوجارە عێراقی هێنایە هەولێرەوە). هیلتەرمان لەم بارەیەوە دەڵێت: لە تەموزی1983دا, کە هێشتا شەڕەکەی حاجی ئۆمەران هەر بەردەوام بوو, فەرەیدوون عەبدوالقادری گەورە دانوستانکاری تاڵەبانی, کەوتە گفتوگۆی نارەسمی لەگەڵ ڕژێمداو کۆبوونەوەی لە گەڵ سێ بەرپرسی موخابەراتی عێراقدا کرد لە بنکەیەکی حدکا لە ناوچەی ئالانی ڕۆژئاوای سەردەشت لە ناو ئێراندا و دەست بەجێ بانگهێشتی بەغدا کرا, فەرەیدوون لە ماڵی قاسملوو لە بەغدا

مایەوەو زنجیرەیەك لە گەڵ تاریق عەزیز و سەرکردە پایە بڵندەکانی تردا ئەنجامدا لە ئۆکتۆبەر و نۆڤەمبەردا –کارێکی ..... ل119.

حاجی ئۆمەران دەرگایەك بۆ مفاوەزاتی 1983ی ینك و بەعس

بەم شێوەیە ئەم هێرشە هاوبەشەی پارتی و ئێران, لە بەرامبەردا دژەکانیشی یەك خست و دەرگای بۆ ڕێککەوتنی ینك و بەعس خۆش کرد.(هەرچەندە هەندێك پێیان وایە ئەم پەیوەندییە پێشتر زەمینەی خۆشە کرابێت)، کلیلی ئەو ڕێکەوتنە هێرشی حاجی ئۆمەران بوو ,یۆست هلتەرمان لەسەر زاری فەرەیدوون عەبدالقادرەوە دەگێڕێتەوە: (لێرە بە دواوە پەیوەندیمان زۆر کۆك بوو, بەڵام کاتێ گەڕاینەوە بۆ بنکەکانمان لە دۆڵی جافایەتی, بە یەکترمان دەوت: بەڕاستی کورد بەد بەختە. هەموو دنیا پشتی عێراق دەگرێت لە دژی ئێران, کەچی ئێستا ئێمە بڕیارمان داوە پشتی ئێران بگرین لە دژی عێراق- کارێکی ...... ل124.

بەعس چی پێیان وت و چۆن هەڕەشەی لێیان کرد؟

بەعس لە دوای ئەو هاوپەیمانییە نا پیرۆزەی نێوان پارتی و ئێران هوشیاری دایە هەموو لایەك, کە دەست تێکەڵکردن لە گەڵ ئێران هێڵی سوورە بۆ ئەوان, هەرچەندە کاك نوشیروان لە وەڵامی تاڵەبانیدا دەڵێت: ئەو هەڕەشەیەی تاڵەبانی باسی ئەکات ئەگەر بەو گەیشتبێت، بە من نەگەیشتوە، چونکە ئەو زەمانە بەعس هیچ ڕێگە پەیوەندیەکی لەگەڵ من نەبو تا ئەو هەواڵەم پێ بگەیەنێ، ئاغای تاڵەبانیش شتی وای بە ئێمە نەوتبو. ئۆباڵی گوێنەدان بەم هەڕەشەیە، ئەگەر ڕاست بێ، لە ئەستۆی ئەودایە. (لە هاوخەباتیەوە بۆ تەخوین- نەوشیروان مستەفا).

بەڵام هەر بۆ خۆی بەڕێز کاك نەوشیروان لە چاوپێکەوتنێکی پێشووتری پێش ئەوەی ئەم جەدەل و وەڵام و وەڵام کارییەی لە گەڵ تاڵەبانی ڕوبدات وتبووی: بە پێی قسەی نەوشیروان مستەفا ئەمینی جێگیری تاڵەبانی (لە چاوپێکەوتنێکی ساڵی1983دا), تاریق عەزیز بە سەرکردە

کوردەکانی ڕاگەیاندووە) (ئەگەر ئێوە یارمەتیمان بدەن هەرگیز لە بیری ناکەین, بەڵام ئەگەر لە دژمان بووەستنەوە ئەوەش هەرگیز لە یاد ناکەین و پاش ئەوەی جەنگ کۆتایی دێت, تێکتان دەشکێنین و هەموو گوندەکان بە تەواوی خاپوور دەکەین))-کارێکی ...... , ل119.

هاوپەیمانیەتیەکی سەقەت !

مەلەکردن بە پێچەوانەی تەوژم, زۆرجار خنکانی کەسەکەی لێ دەکەوێتەوە, کوردیش بزووتنەوەکەی بەو هاوپەیمانییەتییە بەتاڵبووەوە لە بیروباوەڕە ئازادیبەخشەکەی و لە بەرامبەر تەوژمی جیهانیش خۆی بینییەوە.

لە بیرمان نەچێت , ڕۆژئاوا تا ساڵی 1991 بە بەهانەی مەترسی کۆمۆنیزم لایەنگری سەر سەختی ئاپارتاید بوو (ئامەریکا, ئینگلیز, ئیسرائیل, فەرەنسا (1981), ڕێگان یارمەتی جەنگاوەرانی ئازادی ئەفغانی دەدا (حکمەتیار و ڕەبانی), لە بەرامبەر مەترسی سوور. بۆیە زۆر ئاساییە بە بەهانەی مەترسی پان ئیسلامیزمیشەوە پشتیوانی لە ئێراق کردبێت. بۆیە ئەم پەیوەندییە جگە لە ماڵ وێرانی هیچی دیکەی لێ شین نەبوو.

راستییەك خۆی حەشار داوە, ئەویش ئەوەیە ئێراق چەند لە بەرەکانی جەنگ تێك دەشکا, ئەوەندە زیاتر خۆشەویست دەبوو لای وڵاتان و پشتیوانی سەربازی و دارایی و دیبلۆماسی زیاتری لێدەکراو خێر و بەرەکەت بۆی دەباری, هەمووکارێکی چاوی لێدەپۆشرا, بەکارهێنانی هەموو چەکێك بۆی حەلاڵ دەکرا (عێراق ڕۆڵێکی بە کەڵکی دەبینی بۆ بەردەوامی پێدانی هاوسەنگیی هێز لە کەنداودا, لانی کەمەکەی شۆڵز لە پایزی ساڵی 1983 ەوە دەیزانی کە عێراق چەکی کیمیاوی بەکار دێنێ – کارێکی کیمیاوی , ل289)) .

(مافی مرۆڤ و بەکارهێنانی چەکی کیمیاوی بە ڕێی خۆیان لە زۆر لایەنەوە بەرژەوەندیە سیاسی و ئابوورییەکانمان لەگەڵ ئەوانەی ئێراقدا هاوتەریبن" لە یاداشتێکی نهێنی ئەمەریکییدا

نووسراوه"بەشی 15 ئامەریکا و ئەنفال".(ئەنفال و ئامەریکا- سەمانسا پاوەر –و. بەختیار کەریم –بەشی 21 "کۆتایی "-24-9-2006 دەنگەکان).

ئا لێرەوەیە, ئەم لایەنە سیاسییانە هەر جارەی یەکێکیان, دوایش بە جووتە و چوار قۆڵی (ینك, پدك, سۆسیالست, بزوتنەوە) کورد گورگان خواردی دەکەن.

خۆشیان ئەوەیان هەر لە سەرەتاوە زایووە (فەرەیدوون عەبدوالقادر دەڵێت: کاتێ گەڕاینەوە بۆ بنکەکانمان لە دۆڵی جافایەتی, بە یەکترمان دەوت: بەڕاستی کورد بەد بەختە. هەموو دنیا پشتی عێراق دەگرێت لە دژی ئێران, کەچی ئێستا ئێمە بڕیارمان داوە پشتی ئێران بگرین لە دژی عێراق- کارێکی کیمیاوی , هیلتەرمان).

تاڵەبانی کە بۆ خۆی دواتر سەرکردایەتی شەڕی هاوبەشی ئێران-ینك ی کرد لە داستانی ڕزگاری دەڵێت: لەناو ئەو کێشمەکێشە سیاسی و فکرییەدا، سەرەڕای ئەوەی تاقیکردنەوەی زۆرمان لەگەڵ سەدامییەکاندا هەبوو، بەتایبەتی سیاسەتی سەدام لەجەنگی عێراق- ئێراندا، سروشتی فاشیانەی ڕژێم ئاشکرا دەرکەوتبوو، دەریش کەوتبوو کە ئەم فاشیستانە لەهیچ تاوانێك نەدەسڵەمینەوە، مفاوەزاتەکەشمان لەگەل رژێم ساڵێك بوو بەهۆی شۆڤێنیەتی بەعسی سەدامی و تەکنەلۆژیای جەنگی و فشارە ئیقلیمیەکە، شکستی خواردبوو، ئەو هەموو راستیانەمان دەزانی، بۆیە دەبوو ژیرانەتر هەڵبسوڕێین و کەمترین پاساو بدەینە دەست فاشیەکان، کەچی لەوکاتەدا، نەك نەمانتوانی جیاوازیەکان و هەڵەکان سەبارەت بە سکرتێری کۆمەڵە کەم بکرێنەوە، بەڵکو ناوبراو ناکۆکیەکانی لە مەیدانی سیاسەت و فکرەوە، گەیاندە ئاستێکی ترسناك، ئەویش بواری عەسکەرییە، دەقی تەواوی قسەکانی تاڵەبانی لەسەر نەوشیروان مستەفا بڵاوکرایەوە-26-12-2009.

هیومان ۆچ لە درێژەی ڕاپۆرتەکەیاندا هۆکاری کۆمەڵکوژی بارزانی و ئەنفالکراوەکان بە هاوشێوەی یەکتر دەناسێنن: لە گەڵێ ڕووەوە, عەمەلیاتی ساڵی 1983 ی بارزانییەکان دەسپێکی ئەو تەکتیکە بوو کە لە مەودوا بە ئەندازەیەکی هێجگار گەورەتر لە سەردەمی پەلاماری ئەنفالدا بەکارهات

لە ڕوی مۆتیف و چارەنووسی مرۆڤەکانەوە .

نەك هەر ئەزموون لە ڕابردوو وەرنەگیرا, بەڵکە دواتر ویستیان مێژوو دوبارە بکەنەوەو شان بەشانی ئێران هێرش بکەنەوە سەر هەمان دەڤەر(لە نێوان قەڵادزێ و هەڵەبجە و حاجی ئۆمەران سەرکردایەتی لەسەر هەڵەبجە گیرسایەوە) (کارێکی ژەهراوی- یۆست هلتەرمان، وەرگێڕانی محەمەد حەمە ساڵەح تۆفیق-کۆمپانیای ئاوێنە - ل 148)) .

بێشك هەموو سیاسییەکانی ئەو کات, ئەوانەی بەشداری ئەو گفت و گۆیانە بوونەو، سەبریانکردووە و واژۆیان لەسەر پەیماننامەی شەڕە هاوبەشەکان کردووە, یاخود فەرماندەی مەیدانی بە پراکتیزەکردنی ڕێککەوتننامەکان بوونە, یان لە بڕیاری سیاسیدا بوونەو نقەیان نەکردووەو سەری ڕەزامەندییان بۆ لەقاندوو , دەبێت هەموو بە کۆمەڵ, ئاوی ئەو بیرە نۆش بکەن, کە بۆ یەکیان لێ داوە, بەشی خۆیان لەو سکاندالە سیاسییە بخۆنەوەو لە کێڵگەکەی پشکی خۆیان بدورنەوە. ئەوەیڕوونە بردنەوە هەزاران باوکی هەیە, دۆڕانیش زۆڵە و هەموو باوکەکان خۆیانی لێ بێ بەری دەکەن.

کەی دان بە ڕاستییەکان دەنێن؟

نابێت مێژوو, بەتایبەت ئەو چرکە ساتانەی خوێنی قوربانیانیانی لێ دەتکێت, لە خزمەتی سیاسەتی باڵادەستدا بنووسرێتەوە, نابێت مێژوو نووسان و توێژەرەوان بە پێی ڕەوتی ئاو مەلە بکەن, مێژوو وەك ئەوان چۆنن دەنووسرێتەوە, نەك ئەوان چۆن سەیری خۆیان دەکەن وگەرەکیانە, ئێستا پێوستمان بە مێژووە ڕاستییەکەیە بنووسرێتەوە, پێویستە مێژووە تاڵەکان, ئەوانەی پڕن لە هەڵەو تێکشکان وەك خۆی باس بکرێت, ئەگەر باسکردنی تاڵییەکە بە نرخی ژیانیش تەواو بێت.نەك چیرۆکی خەیاڵی لە خزمەت سیاسییەکان بهۆنرێتەوە. مێژووی ئێمە پڕە لە فەزیحەی سیاسی, فەزیحە تەنها کارە ژێر بە ژێرەکان نییە, بەڵکە ئەو کارانەیە بە ئاشکرا کران و کەسیش باسیان ناکات.

27 ساڵە ئازاری ویژدانی خۆیان ئەدەن, لەبەر ئەوەی دان بە ڕاستییەکانی ئەم هەڵەیە نانێن و ڕاستییەکان ئازاد ناکەن, هێزی ئاشتی پارێزی هۆڵەندی تەنها کەمتەرخەمی کردووە لەپاراستنی بۆسنییەکان, دادگایی دەکرێن بە تاوانی جەنگ.

تا ئێستا ئینکاری ئەم هەڵە گەورەیە دەکرێت, ئەمە پێویستی پێداچوونەوەی ویژدانە, پێویستی بە نەعلەت بارینە لەو شێوازە کارە سیاسییە.

شکستی کورد تاکو ئێستا لەوەوە سەرچاوەی گرتووە, کە ئەزموون لە ڕابردووە تاڵەکان خۆی وەرناگرێت, بەڵکە دەشیان شارێتەوە و زانیارییەکان زیندانی دەکات, دواجار لەچرکە چارەنووس سازەکاندا دوبارەیان دەکاتەوە. ڕەوایەتی دان بە هەڵە مێژوووییەکان, پاکانە هێنانەوە بۆیان و دان نەنانە بە ڕاستییەکان, ڕەوایی دانە پێی و تاوانی مەزنە بەرامبەر بە مێژوو و قوربانیان.

با درۆزن نەبین بەرامبەر بە مێژووی رابردووی خۆمان, باجی هەڵەیەك نەدەین بەرپرسیارییەتیەکەی دەکەوێتە ئەستۆی کەسانێك, هەموو مێژووی خۆیان بەپاکیزەیی دەناسێنن و هەڵە لەڕابردوویان و جودی نییە.

سەرکردایەتی کورد ناوەندی یادگەی کورت بینە, هاوکات لە شاردنەوەی ڕاستییەکان و دوبارە کردنەوەی سکاندالەکان شارەزایە.

با لە زمانی بەڵگەنامەکانەوە, لە راستی واقعی ئەو رۆژگارەوە قسە بکەین. وتنی راستییەکان و دان نان بەهەڵەکانی ڕابردوو, قسەکردن لە پێگەی حەقیقی خودەوە, داوای لێبوردنکردن لە قوربانیان و قەرەبووی زیان لێکەوتووان ئەرکی لایەنە بەر پرسەکانی ئەو کاتە. زیان لێکەوتووانی هێرشی حاجی ئۆمەرانیش گوندنشینانی ناوچەکە, بنەماڵەی 8000 بارزانییە. (سەرکەوتوترین کەسانی دنیا ئەوانەن لە هەموویان زیاتر وەڵامی ڕەد بیستووە- ل277, سەرکەوتنی بێ سنور لە 20 ڕۆژدا- ئەنتۆنی رابینز,و. عەبدوڵای حەسەن زادە -2009چاپخانەی ڕۆژهەڵات)) , وەلێ سەرکردەکانی ئێمە نایانەوێت وشەی ڕەد و وەڵام ببیستن.

پارتی ناتوانێت بە پاساوی بارزانی بوون خۆ لە داوای لێبوردنکردن و قەرەبووکردنەوەی ئەو 8000 بنەماڵەیە دەر بکات, کێشکە کێشەیەکی ئەخلاقی و ویژدانی و یاساییە نەك عەشایەری .
پێویستە بەرپرسیارێتی پەلاماری حاجی ئۆمەران لە لایەن پارتییەوە بگرترایەتە ئەستۆ, بۆ ئەوەی لێوەی فێر بونایە و دوبارەیان نەکردایەتەوە, وەك بینیمان کە کردیان و دوبارەشیان کردەوە, وەکئەوەی فرچکیان پێوەی گرتبێت.

ئەزموونی سەرنەکەوتوو پێویستی بە شیکردنەوە هەیە نەك شاردنەوە و داپۆشین ,پێویستە لێکدانەوەی هەمەلایەنەی لەسەر بکرێت, پێویستە بە بۆچوونی نوێوە سەیری ئەو ئەزموونە شکستخواردووانەی رابردوو بکردرێت, هەموو ئەزموونێك بە نرخە بۆ مرۆڤایەتی ئەنجامگیری لێکدانەوە و لێکۆڵینەوە لە سەری, شیکردنەوەی ئەزموونەکان رابردوو باشتر کەسە سەرکەوتوو و شکست خواردووەکان دەناسێنێت بە مێژوو.

شکست هیچ کات لە ئاسمانەوە نابارێت, هەموو کات ئاکامگیری کارە (ناپلیۆن هێل دەڵێت: سەرکەوتن جار جارە بە هەل دەرەخسێت, بەڵام شکست و دۆڕان هۆکاری هەیە, کەواتە دەبێت هۆکارەکانی شکست و دۆڕان لە خۆماندا لە ناو ببەین (ل46-47 - زیادکردنی توانای زیرەکی – ئاوات نەسروالله- چاپخانەی چوار چرا-2009), بەڵام سەرکردایەتی کورد هەڵەکان لەناخی خۆیاندا, لە رەحمدانی سیاسییان پەروەردەی دەکەن.

هیچ تاوانێك لە گەڕان و خوێندنەوەی نوێ و ڕەخنە گرتندا نییە بۆ کارەساتەکانی ڕابردوو, بەڵکە شاردنەوەیان تاوانە بەرامبەر بە مێژوو. گرنگترین ڕێگا بۆ گۆڕینی شکستەکان بۆ سەرکەوتن ئەوەیە هەڵەکان خەینە ژێر پرسیارەوە.

بۆ ئەوەی سەرکەوتوو بین, پێویستە بەردەوام کارەکامان هەڵسەنگێنین وراڤەیان بکەین و رۆچینە بنج وبناوانیانەوە (یەکێ لە تایبەتمەندییەکانی هاوبەشی مرۆڤی سەرکەوتوو, هەڵسەنگاندنی هەمیشەیی و نایابی ئەوانە (ل172.هەنگاوی بچووك بۆ سەرکەوتنی گەورە- ئانتۆنی ڕابینز, و.محەمەد شەهدی- دەزگای چاپ و بڵاوکراوەی ڕۆژهەڵات 2010)) .

ئەگەر هەڵسەنگاندن بۆ هێرشی حاجی ئۆمەران بکرابایە, ئەنجامەکانیان بزانیایە, چما جارێکی دی نغری هەڵەو کەمو کوڕی نابونەوەو گەلیان تووشی ئەو هێدمەگرتنە ناکرد, ئەوا هەمان هەڵە لە ئەنفال و هەڵەبجە بە کاری هاوبەش لە گەڵ ئێران دوبارە ناکرایاتەوە, کورد وتوویەتی (ئەگەر یەکەمجار تووش بووم خوا خەتا بارەکەم بگرێت, ئەگەر جاری دووەم تووش بووم خوا خۆم بگرێت) .

دەتوانرێت کەوتن و هەڵەکان بگۆردرێن بە سەرکەوتن, ئەگەر مامەڵەی بەرپرسانەی لە گەڵدا بکرێت (سەرکەوتن ئەنجامی بڕیاری باشە, بڕیاری باش ئەنجامی ئەزمونە و ئەزمونیش بەردەوام ئەنجامی بڕیارێکی خراپە - ل10. هەنگاوی بچووك بۆ سەرکەوتنی گەورە -ئانتۆنی ڕابینز ,و.محەمەد شەهدی - دەزگای چاپ و بڵاوکراوەی ڕۆژهەڵات 2010) .

جۆرج سانتیانا ڕاستی کرد کە وتی: (ئەو کەسانەی کە ناتوانن ڕابردوو وەبیر خۆیان بێننەوە, تاوانبارن بە دووبارە کردنەوەی - ل132.نهێنی سەرکەوتن لە ژیاندا-برایان ترێسی ,ورگێرانی محەمەد شەهدی, دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوەی رۆژهەڵات 2009)) . ڕێك ئەو وتەیە لە کوردستاندا بەردەوام دووبارە دەبێتەوە , کارەساتەکان وەك خۆیان دووبارە و دەبارە دەبنەوە .

بۆ گەڕانەوەی بۆ سەرەتا کلیک بکەرە سەر

www.wtarikurd.info